

VLADIMIR IVANOVICI CICEROV

Folcloristica sovietică, întreaga folcloristică marxistă și cei ce prețuiesc cunoașterea obiectivă, multilaterală a creației populare, au suferit o grea pierdere prin moartea lui V. I. Cicerov.

Din prima generație de folcloriști educați în spirit revoluționar, V. I. Cicerov a fost de la începutul activității sale, în rindurile celor ce au luptat pentru făurirea folcloristicii științifice. Elev al fraților Boris Matveevici și Iurii Matveevici Sokolov, el a început cercetările de folclor încă pe cînd era student la Universitatea din Moscova, participînd în 1927—1928, la expediția de culegere și studiere a bilinelor din regiunea lacului Onega. Expediția aceasta organizată «pe urmele culegerilor lui P. I. Ribnikov și A. F. Hilferding» a dat prilej lui V. I. Cicerov să studieze răspîndirea diferitelor tipuri de biline, să stabilească diferențele de conținut și formă între variantele aceluiași tip și să ajungă la constatarea că printre cîntăreții de biline, printre rapsozii din nord, există adevărate școli ce se caracterizează prin repertorii proprii și prin moduri proprii de a realiza imaginea eroilor (v. Skazateli Onego-Kargopolșcinî i ih bilinî — Rapsozii din regiunea Onega-Kargopol și bilinele lor în I. M. Sokolov «Onejskie bilinî» Moscova 1948, 34—65). Constatarea aceasta este de mare importanță pentru studiile generale asupra creării și răspîndirii cîntecului epic popular.

V. I. Cicerov a reluat de mai multe ori și sub diferite forme — articole, ediții critice de materiale, etc. — studiul poeziei populare epice. În anii din urmă el a fost îndrumătorul și organizatorul cercetării eposului la popoarele din U.R.S.S. În această calitate a luat parte la conferințele asupra studierii eposului slavilor de răsărit (Kiev 1955), eposului Alpamiș (Tașkent 1956) și eposului Narților (Ordjonikidze 1956). În referate și discuții el a arătat că studierea cîntecelor epice ale popoarelor din U.R.S.S. trebuie să se bazeze pe cercetări istorice concrete care să ducă la dezbăluirea procesului creației epice, la cunoașterea caracterului național și a legilor de dezvoltare ale acestei creații (v. Soveșcianie posveașcennoie eposu vostocino-slaveanskih narodov. — Consfătuire consacrată eposului popoarelor slave de răsărit — Izvestia Akad. Nauk S.S.S.R. XV, 1, Moscova 1956, 90).

Din folclorul tradițional rus, V. I. Cicerov s-a ocupat de asemenea în chip deosebit de poezia sărbătorilor de peste an și mai cu seamă de cea a sărbătorilor de iarnă. Lucrarea lui de doctorat prezentată la Institutul de etnografie din Moscova înfățișează «Perioada de iarnă a calendarului agricol rusesc din sec. XVI—XIX» (Zimnii period russkogo zemledeleckogo kalendarea. Kratkie Soobșcenia Instituta Etnografii Akad. Nauk S.S.S.R., VIII, Moscova 1949). Din aceste obiceiuri el a studiat aparte colindele rusești și a stabilit o tipologie a lor (v. Russkie koleadki i ih tipi — Colindele rusești și tipurile lor — Sovetskaia Etnografia, 1948, 2, 105—109). Lucrarea a fost publicată în întregime după moartea lui sub titlul: Zimnii period russkogo narodnogo zemledeleceskogo Kalendarea XVI—XIX vekov. — Perioada de iarnă a calendarului popular agricol rus în sec. XVI—XIX Moskova 1957.

Dar dincolo de aceste două importante capitole ale folclorului rus tradițional la a căror cunoaștere științifică a adus contribuții hotărîtoare și de interesul arătat folclorului răscoalelor

țărănești, V. I. Cicerov și-a consacrat activitatea în mare parte studierii cîntecului muncitoresc de luptă. Atenția lui s-a îndreptat încă din 1930 spre poezia revoluționară a proletariatului. Împreună cu S. D. Magid și P. G. Șiriavoi el a început să culegă cîntecele și amintirile vechilor bolșevici și a muncitorilor ce au luat direct parte la mișcarea revoluționară. El a continuat pînă în ultimii ani, culegerea acestui prețios material folcloric. În 1953 a publicat un important studiu asupra cîntecelor și poeziilor proletariatului în timpul mișcărilor revoluționare dintre 1890-1907 (Pesni i stihi proletariata v period massovogo rabočevo revoluționnogo dvijenia 1890-1907 — Cîntecele și poeziile proletariatului în perioada mișcării muncitorești revoluționare de masă dintre anii 1890—1907, Russkoe narodnoe poeticeskoe tvorcestvo. Trudî Instituta Etnografii, Akad. Nauk S.S.S.R. XX. Moscova 1953, 150—195). Aici V. I. Cicerov a dat o adevărată istorie a cîntecului revoluționar rus pînă în 1907. El a scos în chip deosebit în evidență rolul pe care l-a avut presa ilegală și mai cu seamă «Pravda», în răspîndirea cîntecelor revoluționare. De un mare interes pentru istoria dezbaterilor asupra caracterului colectiv al folclorului este articolul puțin cunoscut la noi, «Poezia muncitorească» publicat la 5 aprilie 1914 în «Drumul Pravdei» (nr. 56) în care se spune: «În acest articol nu vom vorbi despre poeziile ieșite de sub pana cutărui sau cutărui poet muncitor, ci despre acele opere poetice care sînt produsul colectiv al maselor. Vom vorbi aici despre cîntece, poezii și ceastușki, compuse în comun de autori necunoscuți. Orice poezie populară incluziv cea muncitorească se compune în așa fel încît începută de unii, este completată de alții, schimbată iar de alții și desăvîrșită de următorii. Vre-un localnic sau un etnograf culegător venit din altă parte, notează cîntecul și în felul acesta, opera colectivă nimerește la tipar. Prin faptul că un asemenea cîntec este creat de un colectiv întreg, faptele cuprinse în el sînt deosebit de semnificative și tipice, iar prezentarea realității deosebit de precisă și veridică».

Nu mai puțin important este aportul lui V. I. Cicerov la cunoașterea folclorului contemporan, la studierea creației populare sovietice. După ce a participat la alcătuirea volumului «Creația popoarelor din U.R.S.S.» (Tvorcestvo narodov S.S.S.R.) publicat pentru aniversarea a 20 de ani de la Marea Revoluție din Octombrie de A. M. Gorki, L. Z. Mehlis și A. I. Stetco (Moscova 1957) a continuat cu asiduitate cercetarea creației noi, a formelor noi pe care le ia folclorul în condițiile contemporane de dezvoltare a vieții popoarelor din U.R.S.S.

Prin temeinice studii de bibliotecă și de arhivă dar mai cu seamă pe baza numeroaselor și susținutelor cercetări de teren, V. I. Cicerov a ajuns la o bogată experiență folclorică și la importante constatări ce i-au îngăduit să contribuie în chip hotărîtor la lămurirea problemelor principale ale folcloristicii sovietice și la precizarea metodelor ei de cercetare. În articolul «Tradiție și paternitate în folclor» (Tradiția i avtorskoe nacealo v folklore — Sovetskaia Etnografia. 1946, 2, 29—40) el a căutat să stabilească pe bază de material concret, pe baza studiului de variante în cadrul diferitelor genuri și sub perspectiva procesului de evoluție, rolul colectivității și al individului în creația populară, valoarea creației, rosturile și modurile înnoirii.

«Tradiția și individualitatea — spune V. I. Cicerov — merg mîna în mîna, trăiesc ca două aspecte ale aceluiași proces de creație. Niciodată caracterul tradițional al artei n-a lipsit de personalitate pe purtătorii ei talentați, nici chiar în acea perioadă în care nu se recunoștea că gîndirea și simțirea individuală aparțin personal unui singur om» (33). «În folclor individualitatea și colectivul sînt uniți prin concomitența procesului de creație, acest lucru se datorește faptului că individul exprimă ideile colectivului iar colectivul participă la prelucrarea unei opere create de cineva» (35).

În discuția care a avut loc în legătură cu volumul: *Ocerki russkogo narodno-poeticeskovo tvorcestva soverskoi epohi* — (Studii asupra creației poetice populare ruse din epoca sovietică. Moscova 1952), I. V. Cicerov a luat poziție împotriva încercării de a include în folclorul sovietic o serie de creații întîmplătoare, lipsite de valoare ale unor autori cunoscuți, creații pseudo-

populare pe care poporul nu le-a acceptat niciodată. El s-a ridicat de asemenea contra încercărilor de a arhaiza cu orice preț stilul creațiilor populare, de a le falsifica stilizându-le. Dar nu mai puțin categoric s-a ridicat și împotriva negării nihiliste a existenței oricărei creații populare în epoca sovietică. El a arătat că în folclor există genuri care rămân și înfloresc și genuri care se transformă sau dispar fiindcă sînt depășite și a căutat să stabilească cînd și în ce chip are loc înnoirea tradiției și improvizarea de creații noi. El a precizat că improvizarea diferă de la gen la gen, nu este întotdeauna și în toate mediile sociale aceași. ♣

Cît privește metoda de cercetare, el a accentuat mereu importanța cunoașterii nemijlocite a folclorului viu și rolul pe care trebuie să-l acorde folcloristica științifică studierii conținutului operelor folclorice fără de care nu se poate ajunge la stabilirea adevăratei lor valori. Fără a cunoaște conținutul creațiilor populare putem socoti autentice, lucruri întîmplătoare lipsite de valoare artistică.

De mare importanță pentru cunoașterea cît mai exactă a contribuției pe care V. I. Cicerov a adus-o lămuririi principiilor folcloristicii științifice și precizării metodelor ei de lucru, este prezentarea făcută de el împreună cu folcloristul muzical E. V. Ghippius, primilor 30 ani de dezvoltare ai folcloristicii sovietice (*Sovetskaia folkloristika za 30 let. Sovetskaia Etnografia. 1947, 4, 29—51*). Pornind de la primele luări de poziții ale folcloristicii sovietice față de teoria reacționară asupra originii aristocratice a folclorului, față de interpretarea lui formalistă, aistorică și față de dibuirile vulgar-sociologice, prezentarea lui V. I. Cicerov și E. V. Ghippius ne arată cum s-a elaborat concepția de bază asupra folclorului, creație colectivă a maselor populare muncitoare, asupra caracterului artistic al acestei creații, asupra necesității de a vedea în folclor realitate vie nu relicve, de a-l considera « nu răsunset al trecutului ci o voce puternică a prezentului ». Ea ne îngăduie să situăm mai bine munca și poziția teoretică a lui V. I. Cicerov în ansamblul dezvoltării folcloristicii sovietice.

În bogata activitate a lui V. I. Cicerov trebuie menționate de asemenea studiile lui asupra legăturilor dintre folclor și literatură.

V. I. Cicerov n-a fost însă numai un învățat de seamă, un eminent cercetător și teoretician, ci și un pedagog neobosit. El a fost în ultimii ani profesor al Universității din Moscova. Cursul său conspectiv de folclor rus pentru studenții fără frecvență a ajuns între 1939—1948, la patru ediții. Foarte importante pentru formarea viitoarelor generații de folcloriști sînt capitolele despre obiceiurile și poezia calendaristică ale folclorului rus scrise de el, atît în *Russkoe narodnoe poeticeskoe tvorcestvo* (II, 1, Moscova-Leningrad 1955), cît și în manualul de folclor rus pentru universități, publicat sub îngrijirea lui P. G. Bogatirev (*Russkoe narodnoe poeticeskoe tvorcestvo. Ed. I Moscova 1954 Ed. II Moscova 1956*).

Folcloristica romînească de astăzi străduindu-se să-și precizeze principiile și să-și elaboreze metoda de cercetare, a învățat din preocupările teoretice și metodologice ale lui V. I. Cicerov. Studiile lui au fost pentru noi pline de lămuriri și sugestii. Alături de folcloristica sovietică deplîngem dispariția lui în plină putere de creație înainte de a fi implinit cincizeci de ani.

MIHAI POP